

Vtorek, četrtek in soboto izhaja in velja v Mariboru brez pošiljanja na dom

za vse leto 8 g. — k,
" pol leta 4 " — "
" četrť " 2 " 20 "

Po pošti:

za vse leto 10 g. — k,
" pol leta 5 " — "
" četrť " 2 " 60 "

Vredništvo in opravništvo je na stolnem trgu (Domplatz) hiš. št. 179.

Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:

Za navadno tristopno vrsto se plačuje:
6 kr. če se tiska 1krat,
5 " " " " 2krat,
4 " " " " 3krat.
veče pismenke se plačujejo po prostoru.

Za vsak tisek je plačati kolek (štampelj) za 80 kr.

Z Dunaja nam dohaja poročilo, da je umrl našega naroda slavni zagovornik

Dr. Lovro Toman.

Od skrajnega do skrajnega konca naše domovine ter povsod, kjer ktero srce v ljubezni bije za našo domačijo, bode ta vest žalost in togo razprostirala.

Kaj je našemu zatiranemu narodu skozi dve desetini let Toman bil, kaj je zanj storil: to samó je Slovincem denes pred očmi!

Z ognjem mladeniške ljubezni se je oklenil milega doma, ta ljubezen ga je spremljala do zadnjega dihljaja, to ljubezen mu bode narod vračal z večno hvaležnostjo!

In dokler se bode govoril jezik naše matere, dokler zadnja iskra domo- in rodoljubja v slovenskih prsih naših potomcev ne ugasne, ne zgine slavljen spomin na enega prvih narodnih borilcev slovenskega roda!

Rusija in sedanja vojska.

Iz Peterburga. [Izv. dop.]

Vojska med Francosko in Prusijo je zdaj skoraj edini predmet, za kateri se naše občinstvo zanima. Javno mnenje Prusiji ni ugodno. Nikdo jej ne želi sreče in uspeha. In to po pravici. Kaj bi imeli mi, in Slovani sploh, od pruske zmage? Nemška ošabnost, že zdaj neprenesljiva, bi še ostudnejša postala. Ako bi mi zdaj Prusiji pomagati morali, bi od nje ne imeli drugega, nego nehvaležnost. Zmagonosna Prusija bi nas pri rešenju slovanskega pitanja — pitanja, med koje spada tudi iztočno vprašanje — le zavirala. Tako misli občinstvo, in tako trdijo tudi naši najimenitnejši listi, n. p. „Golos“, „Birževija Vjedomosti“, posebno pa „Moskovskija Vjedomosti.“ Nam se zdi to gola resnica.

Ali kaj pomaga tako misliti? Dokler Napoleon na čelu Francoske stoji, je zveza med Rusijo in Francosko nemogoča. Neznajčnost Napoleonova je kriva, da se nobena resnobna vlada z Francosko v zvezo ne more spuščati. Napoleon je poredoma izdal vse vlade, ki so ž njim v zvezi bile, izdal je vse narode, ki so od njega izpolnjenja svojih nad pričakovali — tistih nad in želj, ktere je malo poprej sam zbujevati pomagal. Dolgo časa se je v prejšnjih letih knez Gorčakov trudil pošteno zvezo z Francosko napraviti. Napoleon ga je izdal

pred še, nego je prišlo do zvršenja dogovorov. To je trajalo tako dolgo, da je Gorčakov trdno prepričanje pridobil si, da z Napoleonom ni nič, kratko in malo nič. Nasledek tega je bil, da je naša vlada popolnoma popustila misel velika pitanja evropska v zvezi z Francosko rešiti. Od tega časa je tista stranka pri našem dvoru, ki je Prusiji ugodna, h kateri spada po svojem nagnenju car Aleksander sa., velik vpljiv dobila. Vpljiv te stranke se je zdaj tem bolj utrdil, ker jej neposredno Napoleon sam s svojo neznačajnostjo na roke gré. „Volk menja dlako, a ne menja čudi“ pravi pregovor. To velja tudi o Napoleonu. Francoski uradni listi se oponašajo vsak dan z našo prijaznostjo. Francoski poslanec pri našem dvoru se prilizuje, kar se dá, da bi naša vlada pri neutralnosti ostala. Ravno tako se prilizuje francoska diplomacija Angličanom. Ali kaj počne ob enem Napoleon? Na Irskem draži Fenijance, ter jih šunta k puntu proti Angličanom, v baltiško morje pa je poslal princa Napoleona, znanega apostola poljske neodvisnosti, da podpihuje Poljake proti nam. Mi se, prav za prav, poljskega punta ne bojimo, od kar je poljski kmet osvobodjen in dana mu soseskina samouprava, a razkačilo je to vendar mnogo Rusov. Tako počenja Napoleon že o začetku vojske, za katero se še ne ve, kako se bo za njega izšla.

Smrt je vzela Napoleonu najposobnejšega vojsko-

vodja — maršala Niela — in, kakor prve vesti iz bojišča kažejo, ga Napoleon hudo pogreša. Ni ravno preveč gotovo, da francoska vojska že zdaj zmaga. Ako Prusi potolčejo dvakrat, trikrat v velikih bitvah Napoleona, je njegovemu carovanju odklenkalo. Povzdigal se bo na prestol francoski orleanski princ, ali pa mu bo sledila republika. Toda bodisi njegov naslednik kdor koli, vojsko bo moral nadaljevati, nadaljevati s pomočjo mogočnega in zanesljivega zaveznika. To bi bil čas, da knez Gorčakov spet poda se v dogovore z Francosko. Onda bi se naša zunanja politika čisto drugače zasukala. Stopila bi na dnevni red vsa tista pitanja, ki so se morala zbog Napoleonove vetrenosti začasno popustiti. Ni treba, da Vam jih posamezno naštevam.

Nikdo še ne ve, ali se bo Rusija vojske udeležila ali ne. Dogodbe na bojišči bodo to določile. Gradivo za vojsko pa pri nas se že zdaj pripravlja na vse strani. Kakih tri-, četrsto tisoč vojakov je že zdaj v raznih straneh zbranih, drugih tri-, četrsto sto tisoč pa se jih — zamore prav v kratkem času še na mejah zbrati. Hvala bogu in izvrstnim domačim našim podvzetnikom, po glavitne naše železnice so dodelane. 31 železnic imamo že gotovih in odprtih. Brznopusk, največ po sistemi Čeha Kruka izdelanih, je bilo pred tremi meseci čez 600 tisoč pripravljenih. Narejene so večji del v domačih fa-

brikah. Artilerija naša, ki se šteje med najizvrstnejše na svetu, je oborožena s čisto novoiznajdenimi kanoni, vlitimi po največ doma. Imamo nekaj takih kanonov, da jih nima nobena druga država. Z nobenim drugim orožjem se pri nas niso toliko pečali, ko z artilerijo. Na njo se pri nas veliko več zanašajo, ko na brzopuške. Tri leta so se neprenehoma lili novi kanoni. Napravilo so se za to nove fabrike in povečale stare. Največi kanoni se lijejo v Prmu. Sicer se naše občinstvo popolnoma povzda v sposobnost in iskreno domoljubje vojnega našega ministra, generala Miljutina. — Tudi naše flote smemo ponosno biti. Napravilo se je lepo število novih oklepnihih ladij. Ogromna trdnjava kronstadtska je postala še silnejša, ko je bila leta 1854. Silni granitni zidovi so pokriti z debelimi jeklenimi oklepi, i. t. d. Na čelu naše flote stojita dva izvrstna mornarja, admiral Butakov in Lesovski; prvi sloveč za to, ker je novi morski taktiki sistemo iznašel, drugi kot izvrsten pisatelj v mornarskih zadevah. Pa tudi od ostalih načelnikov naše baltiške flote se dá pričakovati, da bodo izpolnili svojo dolžnost. Med te se štejejo posebno admirali Ponafedin, Stezenkov, Skolkov, Gorkovenko, Rimski-Korsakov in Perelešin. Vse to nas navdaje z nado, da kjer se bo pokazala ruska zastava, bo zapovedi dajala.

Veliko ljudi v srednji Evropi misli, da Prusija, ako v sedanji vojski zmaga, se bo polastila tudi Česke in drugih avstrijskih slovanskih zemelj, da bo stegnila svoje meje celo do jadranskega morja. Mi smo o tem čisto nasprotno misli. Naj si bo car Aleksander v srcu še tako vnet za Prusijo, naj pusti, da se ona polasti cele Nemčije, — čez avstrijske meje segati je naša diplomacija nikdar ne bo dopustila. —

Imamo tu obrtniško razstavo. Pripravljal sem se, da Vam popišem našo obrtnijo z narodnega in državno-gospodarstvenega stališča, da bi Vaši čitatelji videli, kako stojimo v tem obziru, da vidijo, kako puhle so besede Turgenjeva o tem, kar je nekdanj čenčal o ruskih pridelkih na pariški razstavi, misleč, da je vse ženjalno, kar on reče, čeravno to, kar je dozda o ruski statistiki izpregovoril, ne samo ni ženjalno ampak še pametno ne . . . vse to sem spet popustil zaradi tega, ker o vojskih časih se take reči nič kaj pazljivo ne prebirajo.

Kranjske gimnazije pa národna ravnopravnost, vladna pristranost pa nemškutarske namere.

La statistique est aussi la science raisonnée de faits.
(Dalje.)

Vzroki teh prikazni so jako različni. Po večem so ti-le. V Ljubljani je nemškutarstvo snedlo nekoliko slovenskih dijakov, kar se očitno vidi, če njih števila za leta 1862 (590 Slovinc.) 1865 (572 Slovinc.) in 1869 (473 slov.) stavimo drugo poleg drugega. Nekoliko jih

je odletelo, da so vstopili v gimnazijo v Kranji ali se obrnili k ustanovljeni viši realki. Dalje jih je v Ljubljani nekaj let trla pretirana ostrost nemških ali nemškutarskih učiteljev, kterej zlasti naši slovenski učenci niso mogli zadostovati; zato so tudi naši ljudje zlasti kmetski izgubili nekoliko veselja sinove tako pogosto pošiljati v tretnje šole. Pa o tem več posled.

Še bolj so jih pa zavirale gmotne in postavne vojske razmere. Od zadnje laške vojske so se kljub videznega liberalizma ali za prav njemu na ljubo in dobro — davki silo pomnožili. Nemški liberalizem je v resnici silo drag. K povišanim navadnim davkom so priklade, — cesarske kot deželne. Velikim denarnim bremenom so se večkrat pridružile slabe létine. Ni čuda, da je kmet kakor tržan dosti manj pogosto pošiljal svoje sinove v gimnazije, če ni hotel zadnjega repa iz hleva prodati in sam razcapan in lačen v svojej delavnici se napenjati od zgodnega jutra do trde noči. Tagblatovci naj mi ne očitajo, da sem za absolutizen. Bog nas Mladoslovence varuj pred to pošastjo! Sicer pa ime „Mladoslovenec“ ne vabiveč Tagblatovcev na našo stran, ker so zadnje dni v svojem Moniteru nam prijateljstvo odpovedali. V resnici velika doslednost in razupita previdnost nemške inteligencije! Veterjnaki! Vsakakor sem pa v denarnem oziru zoper videzno nemško svobodo zadnjih let. Ustanovljajte si sami šole, je rekel Giskra. Prav radi, ko bi mi denarje iz kraškega kamenja kovali ali iz posavskega peska grebli. Tako pa nemški liberalizem od leta 1860 pobira za državne potrebe zmiraj več davke in vendar si otresa mnogo stroškov, ki jih posameznim deželam in okrajem naklada. To je že drugi jako znameniti circulus vitiosus naše pomemčevalne vlade pa sebičnih nemških liberaluhov! In potem se ti ljudje čudijo in repenčijo, če se taki svobodni vstavljamo, dokler nas dokože sleče.

Enako zlo tlači vojaška postava število slovenskih dijakov. Že dotične Schmerlingove naredbe so jih nam veliko pobrale, še več pa zadnja nemško-laška vojska. In koliko jih je zadnja vojaška postava šolam vzela! Ali je treba še natančneje razkladati posamezne vojaške določbe in dogodke, ki so od šlezvig-holstanjske vojske naprej število slovenskih dijakov skoraj za 100 glav skrcile?

Šestošolca so malo pred pustom potrdili in do prvih vojaških vaj na odpust poslali. „Kaj boš hodil še v šolo, mu pravi oče, rajše doma delaj, toliko že znaš, da boš ono belo jermenje na pleča pripenjal.“ „Zakaj ne daste vašega fanta v šolo, pravim pri liki kmetu, zdi se mi jako jasne glave. Poskusite, saj imate za domačijo itak še druge.“ „Tudi jaz sem mislil na šole, mi sosed odgovori; pa glej Jazba, sedaj ni več tako kakor je bilo o tvojih letih! Zavratarjev France je bil že v osmi šoli; pridno se je učil in vsi smo mislili, da bo enkrat prav pameten gospod; sedaj pa mora belo suknjo nositi.“ In deloma kmetič ima prav;

ker jako jako težko je popustiti stare navade, odpovedati se starim idejam — starim mislim, kakor nam to celo izobraženi „Staroslovenci“ in napihneno nemško kr-delo očitno pričajo. Tem težje je to neizobraženemu človeku.

Ugovarjal mi bo kdo, da enaka davkarska in vojaška bremena tarejo kranjske Nemce. Kako se potem njihove številne razmere tolmačijo? Na papirji gotovo!

O vpljivu nemškutarstva na število nemških dijakov sem že popred govoril. Kranjska in Novomeška gimnazija bi zgrabljivo spričevali dotično resnico. Kak vpljiv da imajo davkarske in vojaške razmere na Kočevanje, tu ne bom posebno razkazoval, ker se z onim na Slovence po večem sklada. Te razmere pa nimajo skoraj najmanjšega tlačilnega vpljiva na naše uradnike in deloma na druge c. kr. nemškutarje. Uradnik od svoje plače plačuje jako malo davka. Ti uradniški davki se bi morali po 4 do 5krat povišati, da bi znali reči, naš uradnik nosi s kmetom enaka davkarska bremena. Uradniku plače ne pobije toča, slana mu je ne posmodi, ne vzame mu je niti zmrzav, niti moča, niti suša. In pomislimo, da je doba nemškega liberalizma vsem uradnikom plače zvišala, kajti treba jih je bilo k sebi prikleniti. Liberaluhi so hitro sprevideli, da le birokracija varuje veličanstvo njih videzne svobode pred sramotnim razpadom! Da uradniške in nemške sinove (dijake) tudi podpira vsestranska protekcija n. pr. pri oddajanji občnih stipendij in drugih podpor in koristi, mi še omeniti ni treba.

V kakej razmeri nemški dijaki — sinovi uradniških ali nemškutarskih starišev živé proti vojaški postavi, tu ne bom razkladal. V taki gotovo ne kot naši Slovenci. Te so pred nekim časom pobirali v vojaške brez razločka z golim namenom, da bi slovenski omiki studenec spodkopali. Kdo se ne spominja onih besed, ki so se brez oporeka očitno govorile in pisale, da so nabirnim komisijam izrecno naročili k vojakom potrditi vse slovenske učence, — če so telesno le količkaj sposobni! Pa do sti o tej kočljivi stvari.

Sedaj pogledimo na nižo gimnazijo v Kranji. Da bi naslednje vrstice bile jasnejše, naj postavim tu že znani številni kazali; prvo kaže razno ločene dijake v brezozirnih številih, drugo pa njih namnoženje ali zmanševanje.

Leta	Dijaki k. l.			Po narodnost.		
	očitni	privat.	vsj	Slov.	Hrvat.	Nemci.
1862	100	1	101	101	—	—
1863	159	1	160	158	—	2
1864	134	2	136	134	—	2
1865	112	2	114	111	—	3
1866	100	1	101	100	—	1
1867	83	—	83	83	—	—
1868	79	—	79	78	—	1
1869	73	—	73	69	1	3

Listek.

V katerem času je stari rokopis mesta Kranja pisan?

Gospod prof. J. Pajk je v letošnjem programu mariborske gimnazije in tudi v posebnem spisu objavil znamenit ostanek slovenskega jezika, in je pojasnil z hvalervrednim trudom tekst tega rokopisa posebno v gramatičnem oziru. Iz mnogih prav tehtnih razlogov g. pisatelj začetek tega rokopisa postavlja pred leto 1550. Jaz bi ga postavil še dalje nazaj in sicer med leta 1486 in 1493. Kar mene naganja za to dobo se odločiti, je okoliščina, da meščani in svetovalci mesta Kranja morajo prisegati zvestobo: — „kralju.“ Jaz ne mislim, ka bi tako svojevoljno brez ozira na čast in naslov tadanjega oblastnika vojvodstva Kranjskega sestavljal pri sežnih formul siza nemško besedo: „Landesfürst“ izbral „naš gospod kralj.“ Tadanji oblastnik in vladalec Kranjske je gotovo moral nositi naslov: „kralj.“ in ta je imel Maksimilijan I. Njegov oče Friderik je že leta 1464 po smrti svojega nemirnega brata višjega

notranjeavstrijskega vojvoda Alberta podedoval notranjo Avstrijo. Leta 1486. je dal svojega sina Maksimilijana za rimskega kralja venčati, in oče njegov mu skoro izključivo prepusti vladu notranjeavstrijskih vojvodstev. On vodi boj z Ogri in skrbi za brambo proti turškim napadom, in kot rimski kralj potuje večkrat po deželah njegovi vladi izročeni. Ker je nosil naslov rimskega kralja in je bil faktični vladar notranjeavstrijskih dežel, so mu gotovo tudi stanovi in podložniki skazovali kraljevo čast. Zraven tega je bil on ljubitelj slovenskega jezika in se je slovenski učil od kostniškega škofa (Constanzer). Prekokarja, rodod štajerski Slovenec. Ta imenitni škof (beri njegov životopis pri: Winklern Biographien berühmter Steiermärker) je poznaje svoje ime ponemčil, in se pisal: Verlover, to je novonemšk: Verlauffer — Prekokar, od „prekočiti“, primeri: Uskok. Prekokar je sestavil v rokopisu slovensko slovnico in kratek besednik za svojega učenca cesarjeviča; jeli še bi se kje dal najti? Ker je rimski kralj in upravitelj notranjeavstrijskih dežel znal in čislal slovenski jezik, utegnil je tudi skrbeti za prisežne formule. Naj še tukaj enega dogodjaja omenim. Maksimilijan je imel pred svojim nastopom kot rimskonemški

cesar tudi Niederlande, ktere je potem prepustil svojemu princu Filipu. Med svoje dvorne službenike je Maksimilijan sprejel tudi enega Slovence, brž ko ne rojaka svojega učitelja Prekokarja. Ker se je Maksimilijan*) pogosto bavil v svojem stolnem mestu Gentu v Nederlandih je ta slovenski služabnik prišel tje, in tam postal dvorni vrtnar. Bilo je temu služabniku ime: Ruben (rodbine: Ruben in Rubin še sedaj živijo v celjski okolici) in njegov sin je postal sodnik žlahnikov (adeliger Schöppe) v mestu Antwerpen. Ob času niderlandskih homatij je naš Ruben (ki pa je že svojemu imenu pristavil niderlandsko kvako in se pisal: Rubens, primeri: Wilkens, Behrens itd.) pobegnil v mesto Kolin (Köln) in tam se mu je narodil sinček Peter Pavel Rubens, (leta 1577.), eden najslavnejših slikarjev. Rubens sam je v svojih spomencih zapisal izhod svoje rodbine. Njegov životopis bomo našim bralcem priobčili drugokrat.

Te dogodjaje sem omenil v podporo svojega trjenja, da je rokopis mesta Kranja utegnil nastati v

*) Maksimilijan je zaslužil in si zredil junaka grofa Žiga Herbersteina, kteri se že kot fantič ni sramoval pridno slovenski učiti se, da so garavno sestre in sestričine psovale: „windischer Bue“. Pis.

Doba	Število dijakov		Namnoženje	
	prvo leto	zadnje leto	brez-ozirno	%
1862—1863	101	158	57	56.4
1863—1869	158	69	—89	—56.3
1862—1869	101	69	—32	—32

Po ministerskem razglasu 12. septembra 1861 št. 8550/489 je občno znano, da je njih veličastvo 4/9 taistega leta privolilo, da se v Kranji niža gimnazija ustanovi. Sredi oktobra t. l. (ali šolsko leto 1862) se je odprla s prvim in drugim razredom. Konec leta sta razreda še štela 100 očitnih dijakov pa enega privatista. Vsi so bili Slovenci. Že drugo leto se odpro vsi 4 razredi, ki so konec šolskega leta (1863) še šteli 159 očitnih pa 2 neočitna učenca. Tadaš je njihovo število bilo oziroma naraslo za 56.4%. Od tega leta naprej pa se število dijakov tako hitro krči, da ne vemo, kaj bo. Od l. 1863—1869 se je oziroma za toliko zmanjšalo, za kolikor je bilo poprej v enem enem letu naraslo. V primeri z Ljubljansko in Novo-meško gimnazijo se je v enaki dobi ozirno za več skrčilo; tu mislim na dobo 1862—1869:

v Ljubljani je padlo za 19.8%
v Novem mestu " " 28%
v Kranji " " " 32%

Kaj pa je temu krivo? Gimnazija, mesto je gorenjemu Posavju gotovo jako priljubljena. V zemljepisnih razmerah ne najdemo vzrokov, naj se oziramo na oddaljenost raznih krajev, na pota, na premet i. t. d.

Gotovo so nekateri vzroki, za Ljubljansko in Novo-meško gimnazijo naštetih, odvrčali učence tudi kranjske gimnazije. Vendar tudi ti dostojno ne pojasnijo tako naglega prepada. Razen teh vzrokov sta še dva posebna.

Ustanovitev in voditev je bila sprva izročena rokam, ki za tako važno nalogo niso niti v znanstvenem niti pedagogičnem oziru pripravne bile, ko bi tu ne mislil tudi na sebičnost, ki je kranjsko gimnazijo le hotela za sredstvo rabiti, nekoliko dima okoli sebe nabrati in potem drugo važno in mastnejšo službo dobiti. Vlada je tudi bila nastavila učitelja, 2 ki ju blizu drugodi ni rabi mogla. Vsaj poslednja leta so to očitno skazala. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Celja 6. avgusta. [Izv. dop.] (Konec). Tako se je vsled Premruove skrbnosti zgodilo, da na celjski gimnaziji že več let ni nobenega izprašanega učitelja bilo, kateri bi slovenskega jezika zmožen bil, ali v obče Slovenec bil, razen g. profesorja za veronauk; za slovenščino pa ga ni izprašanega profesorja že od dobe g. Hafner-ja, kateri je že pred 4 ali 5 leti našo gimnazijo

zapustil. Ali je ta gospod, kateri je več let slovenščino predaval, za ta predmet tudi izpitan bil, ne vemo. G. Kermauner je 10 let v Černovici na gimnaziji bil, kjer je gotovo vse drugo pred prednašal, kakor slovenščino, in tedaj ne bo tudi za ta predmet vaje, ker je še komaj pol leta tukaj. Cela slovenščina je na naši gimnaziji le norčija „um den Leuten Sand in die Augen zu streuen“. G. Premru tedaj že dolgo let s slovenščino dela, kakor mu je ljubo. Ker so vsi izprašani profesorji Nemci, zato si on na račun slovenščine dva učiteljska vajenca izprosi, s čemur mu je spet pomagano, ker dve moči pridobi, kateri ste mu prav pokorni, in mu vse ovadite, kaj njegove ovčice delajo, ker g. Premru-a vse zelo zanima, in tudi več še, kakor celjski policaji, samo to ga nič ne skrbi, ali se njegova rešitelja slovenskega jezika tudi za slovenščino kvalificirata, ali ne, če sta le Slovenci, da se obliki zadosti. Tako je tukaj „slovenski jezik v šole vpeljan,“ in vsakdo lahko presodi, koliko učenci na koncu gimnazije znati morejo, ako niso zasebno, iz ljubezni do reči marljivi bili. Mi sicer g. Premru-a nočemo več spreobračati, ker „naturam expellas furca, tamen usque recurret,“ ali za stvari voljo se nam je vredno zdelo, to omeniti, in višje kroge na naše razmere pozorne napraviti, da bodo vedeli, zakaj Slovenci nismo zadovoljni. Tako pristanski je g. Premru tudi v drugih rečeh, akoravno se on tega imena zelo brani. On n. pr. zabranjuje dijakom v čitalnico zahajati „ker tam narodno-politične časopise čitajo“, in njim za voljo tega z izključenjem žuga; tudi ne vidi rad, ako z nekim meščanom, kateri je sicer pošten mož, samo da je naroden, občujejo; znano je tudi, da je nekemu profesorju, kteremu on ni vreden črevljevih jermenov razvezati, prepovedal, v časopise dopisovati, akoravno je zdanji šolski nadzornik g. dr. Wretschko nekda na Dunaji najnesramnejše članke proti Slovincem pisal; drugi profesorji pa, kateri so od Premru-ove vrste, slobodno dijakom v šoli staro „Presse“ čitajo, in eden je zdaj v ustavovernem društvu perovodja, drugi celo predsednik, in oba slobodno z usnarji in črevljarji vred očitno Slovence napadeta. Več grehov bode še se menda g. Premru sam spomnil, ali če ga 1. oktobra prihodnjega šolskega leta ne najdemo več na mestu, mu obljubimo, da mu odpustimo vse znane in neznane grehe.

Iz Šmarja pri Jelšah, 14. avg. [Izv. dop.] (Slovensko politično društvo.) Tukaj se bo ustanovilo politično- in narodno-gospodarsko društvo, kterega namen bo: Politično in narodno-gospodarsko omiko med slovenskim ljudstvom razširati, ter narodne pravice in državljansko svobodo Slovencev z vsemi postavnimi pripomočki braniti. Ime temu društvu bo: „Naprej.“ Pravila so že vladi v potrjenje predložene. Mislili smo iz začetka čitalnico ustanoviti po izgledu drugih enakih društev. Pomislili pa smo, da je čitalnicam zabranjeno se v politiko vti-

kati, da imajo torej preveč oméjen delokrog, na prosto ljudstvo skoraj nobenega vpljiva, in da zato čitalnice sploh hirajo; vse to nas je napotilo, da smo se raje odločili za politično društvo, ki je ob enem tudi lahko bralno društvo, naročivši si knjige in časnike. Čitalnice imajo velike zasluge za razvoj narodne ideje, posebno tačas, ko se pol. društva niso smela ustanovljati. Zdaj pa se povsod pol. društva ustanovljajo, Nemci in naši nemškutarji po mestih prav marljivo delajo v političnih društvih; čas je, da tudi mi Slovenci popustivši gole zabave in plese, se z večjo resnostjo poprimemo pol. delovanja. Poznam dosti čitalnic, ktere le težko shajajo zaradi prevelikih stroškov in ktere vendar na ljudstvo malo vpljiva imajo. Ali bi ne kazalo, da bi se take čitalnice raje spremenile v politična društva? Poprimimo se pripomočkov, ki jih nam ponuja društvena postava. Za vsak okraj bi se moralo ustanoviti vsaj eno pol. društvo; za volitve bi taka organizacija bila neizmerne važnosti. Pazimo, da nas ne prehitijo naši nasprotniki. — Ker smo za letos tabor odložili, pa mislimo naše pol. društvo z večjo slovesnostjo odpreti, kakor hitro nam dojde vladno dovoljenje.

Iz Gorice, 12. avgusta. [Izv. dop.] Videli je še niste, ali slišali ste gotovo že večkrat o lisici, kako je pod latnikom s zlatorumenim grozdem koketovala in poželjivi gobček do njega stezala; pa ko ga ne more doseči, se jej hlapovski gobec zagrizne in jezno zalaja: kaj, kaj, saj grozdje ni še zrelo, je še zeleno in kislo! Ne zlo drugače se vidi v Gorici nek lisjak, ki se je o zadnjih volitvah dvakrat pohotno spenjal po poslanstvu in ker mu je obakrat izpodletelo, kaže zdaj kisle obraze v ljubljanskih „Novicah.“ Ker ne more drugače, zbada in ščipa prav po bratovsko one, ki so bili srečnejši od njega — pa med zbadanjem in ščipanjem jih tudi sem ter tje malo poboža. Ne vemo, kako bi ga prav imenovali. Po obleki ne, ker je kaj eleganten, pa po zagriznem in večkrat zarobljenem pisanji bi se prav lahko zovel — ako bi ranca „Domovina“ še živela —: „Domovina-Bauer.“ Kdor ima polna usta sloge, naj ne draži brez potrebe.

Kako se bo naš dež. zbor vedel gledé pošiljanja poslancev na Dunaj, se ne more še določno soditi. Gotovo je, da bo večina za to, da se pošljejo. Sploh se govori, da jih pošlje tudi tržaški in isterski zbor. Spodnji Furlani z dr. Pajerjem vred nameravajo, baje, sprožiti nasvet, da se združi goriško-gradišćanska grofija s Trstom in Istro. Dr. Pajer je nekda svojim volilcem revers v tem smislu podpisal. Tudi se govori, kar pa ni prav verjetno, da bodo spodnji Furlani odsihmal Pontebansko nasproti Predelski železnici podpirali. Najbrže so pa o prvi in drugi nameri raztrošene govorice le baubau, s kterim menijo Slovence oplahiti, da bi se v svojem hrepenenju po Sloveniji ohladili. Po vsakem načinu bi bilo želeti, da bi dr. Pajer, ki se je letos ozko zvezal s spodnjimi Lahi (namreč z Lahi v gradišćanskem delu naše grofije) ne prišel več v državni zbor.

Politični razgled.

„Wehr-Ztg.“ piše v 105. številki: „Ako vprašamo po Beustovih dejanjih, mora, kdor hoče resnico brez ovinkov povedati, odgovoriti: Njegova dela so: korupcije časnikarstva, razcepljenje države, raztrganje onih vezí, ki so do zdaj vkup držale neogerske dežele, uničenje konstitucionalizma — pred vsem pa je on korigist avstrijske monarhije zaničljivo zauemarl v dobi, v kateri se bodo njene osode morebiti odločile za vso prihodnost.“ „Wehr-Ztg.“, kakor znano od vojnega ministra inspirirana, obeta dokazov za to trjenje. Nas bo veselilo — nov naš zaveznik po svoje!

Z bojišča se poroča o novem zelo krvavem boju pri Metz, v kterem so bili zopet, kakor se kaže Prusi močnejši nego Francozi. Pruski kralj namreč telegrafira kraljici 16. tega meseca: „Vojska prve straže 7. kora je prišla umikajočega se sovražnika, kateri se je v bran postavil in zdatno podporo dobil iz trdnjave (Metz). Jako krvav boj se je začel, sovražnik (Francoz) je bil vržen na vseh krajih in poden

oni dobi, ko je Maksimilijan bil rimski kralj in opravitelj notranje Avstrije. Prisežne formule se naslanja o na diplomatične podlage, in gotovo ne bi se puščal v rabo naslov tedanjega najvišjega oblastnika Kranjske, ako mu bi ne bil po pravici pristajal. Zraven „gospod kralja“ imenuje še se „deželski vod.“ O obliki „vod“ naj omenim, da je to dialektično za: „vojvod“. Oj-uj se spreminja v y, to je ü. Valvasor je še slišal praviti, da se znani les ne daleč od Kranja po nemškem: Herzogsfort po kranjskem veli: „Udenborscht“. Tudi tukaj je: vodjin se skrčilo v „uden“.

Še na enega kralja bi se dalo misliti, in ta je: Mathias Corvinus, kterega jaz imam za „kralja Matijaža“ naših narodnih pesem, ne pa kmečkkega kralja M. Gubca. Ta je vladal od leta 1457—1490, in je imel z rimsko-nemškim cesarjem Friderikom ljute boje. Drzni kralj Matijaž je Štajersko v osmih letih desetkrat napadel. Radgono, Ptuj, Lipnico in Fürstenfeld je s silo vzel. Friderik sklene leta 1478. z njim pomirje, in mu obljubi 150,000 talentov, zraven pa še cesarevičino Kunegundo za nevesto. Oboje ni se držalo. Kunegunda je bila deklica neskončne lepote in modrosti. Mathias Cor-

vinus zopet cesarja napade, ker ni mu plačal obljubljenih talentov, in ni dal obečane neveste. On vzeme Ptuj, Brežice, Lipnico, Brezje (Friesach), Savodenj (Gmünd), Vetnik (Wieting), vso lavantinsko dolino gor do Wasserberga v zilski dolini. Utegnilo je pri tej priložnosti tudi mesto Kranj pod njegovo oblast priti, in kralj Matijaž je utegnil postaviti v Kranju nov njemu udan magistrat, in od njega iskati prisego zvestobe. Leta 1485 1. junija je kralj Matijaž premagal Beč in je z nepopisljivo svečanostjo vzel v posestvo cesarjev dvor. Leta 1487 (13. junija) se mu dá po osemnajstmesečnem obsedovanju mesto Wiener Neustadt in v pomirje 24. novembra 1488 sklenenem prepusti mu cesar Friderik vse premagane dežele. 6. aprila 1490 umrje Mathias Corvinus od božje kaplje udarjen v Beči. Poznatelji kranjske zgodovine naj nam natanjše razložijo, v kateri meri se je vlada kralja Matijaža raztezavala tudi čez Kranjsko. Saj deželni arhiv še niso moli snedli, in kranjski deželni odbor ima same prijatelje znanosti v svojem središču. Na resnobno znanstveno delavnost se spravi, mladi naraščaj slovenski, kuhanje pusti filistrom!

V Ponikli 11. avgusta 1870.

Davorin Trstenjak.

do trdnjave. Ko so bili naši ranjenci spravljani, umeknila se je vojska nazaj v šatore. Veselje je bilo veliko. Tako poroča pruski kralj. Iz Pariza se od francoske strani o tej bitvi nič jasnega ne poroča. Ravno tistega dne se celo od tam telegrafira, da „od Metza ni ničesa znano.“ Samo popotniki — pravi se — poročajo, da se je 15. avg. čulo grmenje kanonov med Metzom in Verdunom, ter da so baje Prusi v bitvi izgubili 40.000 (?) mož. — V zakonodajnem telu poroča novi minister Palikao, ka so Prusi nehali francoski armadi pot nazaj prestrizati.

Iz vsega tega je razvidno, da se Prusi s strašno hitrostjo pomičejo proti sredi francoske dežele, ter da utegnejo po družem potu prej v taborišče pri Chalons-u priti nego francoska vojska, ktera se umiče, najbrž pričakovaje pomoči, ktero jej hoče poslati minister Palikao.

Med tem ko ima Napoleonova armada nesrečo za nesrečo, ko Napoleonova zvezda pada pred pruskim orožjem, pripravlja se Napoleonu za hrbtom drug, za njega in njegovo rodovino nevarniši sovražnik — revolucija. Že so bili upori v Marseilli in po drugih provincijalnih mestih; a tudi v Parizu vre in v pariškem predmestju la Vilette se je moral z orožjem upor udušiti. Republikanci tirjaje orožje, da rešijo domovino. Ako ga dobodo, rešili bodo domovino najprvo od Napoleona in potem od Prusov.

Francoska vlada je sklenila nemške koloniste iz Francoskega prognati. Severonemška je odločila proti temu, da plača prognancem pot v domačijo in jih kolikor mogoče preskrbi. — Gotovo, da si je francoska vlada s tem brezobzirnim činom pri izobraženi Evropi mnogo škodila.

Italijanska vlada je zasačila baje slovečega republikanca Mazzini-ja ter ga zaprla. — Radoveden je svet, kaj bo storila z njim, ker kaznovati tega priljubljenega agitatorja ne bode varno.

Italija zagotavlja v poslanskem zboru, da hoče ostati neutralna; vendar množi svojo vojsko, novi vojaki dveh rojstvenih let se imajo hitro sklicati. Vlada tirja dovoljenja, da sme na posodbo vzeti 40 milijonov.

Razne stvari.

* (Dr. Lovro Toman.) Iz Dunaja se nam je 17. t. m. telegrafiralo: „Truplo rankega Tomana se denes ob 11. uri ponoči odpelje iz Liesinga, pride jutri ob 7. uri zvečer v Ljubljano. V petek se odpelje iz Ljubljane v Kamnjo gorico, kjer ga bodo ob 6. uri zvečer položili k večnemu pokoju.“

* (Z ipavskega taborišča) se nam je telegrafiralo: „Tabor sijajen, 28 zastav, 120 Sokolcev, 12.000 taborcev, vse točke soglasno sprejete, navdušenost splošna.“

* (Novo imenovani prošt lavan-tinske) škofije prečest. gsp. Franc Zorčič bode jutri 19. t. m. ob 8 zjutraj v stolni cerki mariborski slovesno inštaliran.

* (Literarne stvari.) Na Dunaji izhajajoči slovenski literarni Stritarjev list „Zvon“ poroča: Dr. Fr. Miklošič je izdal te dni poseben odtisek spisa, branega v c. dunajski akademiji: „Beiträge zur Kenntniss der slavischen Volkspoesie: I. Die Volksepik der Kroaten (Wien 1870. 5. 60).“ Miklošič tu razglasa 30 starohrvatskih pesni, ktere je v rokopisih iz 16. in 17. stoletja našel. — Učeni naš rojak je na dunajskem useučilišči o slovan-skem narodnem pesništju tradiral obširneje, torej je pričakovati, da bode nadaljeval svoje spise. — „Vila ostrožinska.“ Pod tem imenom je zbral znani hervatski pesnik Og. Ustješinić-Ostrožinski svoja dela v drugo izdanje in jih bode izdal v knjigi obsežni kaci 18 pol. V dalmatinskem „Nar. Listu“ vabi vse Jugoslovane na naročevanje. Naročnina iznaša 1 gld. ter se naj pošilja brž ko mogoče pisatelju (Wien, Alsergrund, Berggasse 4.) — Na hrvatskem narodnem gledališči se bode v nastajoči sezoni predstavljala nova hervatska opera „Mislav“, ktero je

skladal Ivan pl. Zajc. Libreto je napisal Fr. Markovič, dejanje je vzeto iz hervatske zgodovine. Poseben odbor zgodovinarjev in krasoslovcev je imel določiti, kakove vnanje oblike predstavljanja odgovarjajo historiji in vkusu. — Zajc, kteri je zadnji čas jako rodoviten skladatelj na Hervatskem, dela že na drugi operi „Ban Leget“.

* (Za deželnega glavarja štirskega) je imenovan dr. Mörice pl. Kaiserfeld, znani „katastrofenpolitiker“, ki hoče svoje avstrijske sviničene podplate otresti in vbežati v veliko Nemčijo. Tako časti in odlikuje sedanja vlada take avstrijske domoljube in krute sovražnika slovanstva. Pa še pravi, da hoče imeti mir in spravo z nami!

* (S kranjske niže gimnazije.) V letošnjem programu mlade te gimnazije je priobčil g. prof. Mih. Žolgar v dva oddelka razdeljen sestavek „o domači odgoji in njenem vplivu na vspeh šolske mladine.“ Podučevalo je letos 5 rednih učiteljev in en suplent. Vsega vkup je kranjsko gimnazijo obiskavalo 70 učen-cev, med temi 62 Slovencev, 7 Nemcev in 1 Lah. Več iz sporočila ni poročati, kajti g. vodja Krob je vse, kar je imel povedati, povedal ne prav na 3 osmerskih listi-čih. Kako je bilo s slovenščino, o tem g. Krob modro molči. V pisavi imen ni bilo dosti skazati, vendar nahajamo hibe kakor: Wölbitsch, Lach, Schega in celo — Richteršič!

* (Notar dr. Herman Mertlič) je dobil od pravosodnega ministra dovoljenje, da se sme s svojim notarijatom preseliti iz Velikovca v Celovec. Velikovski Slovenci ne bodo obžalovali odhoda tega odpadnika. Da bi šli za njim vsi enake „vrednosti.“

Poslano.

Gospodu J. L. Černý-mu, 1. tajniku glavnega zastopa banke „Slavije“ v Ljubljani.

Čujem o nekem Vašem listu, v katerem Vi glav-nemu voditeljstvu banke „Slavije“ poročate o nekem telegramu, kterege sem baje jaz poslal v Ljubljano in z njim naznanjal, da je glavno voditeljstvo meni vse opravke pri banki odvzelo. To je gola laž, s ktero ste morda hoteli Vi glavnemu voditeljstvu postreči, ali pa je Vam nekdo z njo hotel dobro postreči. Meni ni nič znanega o nikakoršnem telegramu, kterege bi bil jaz komu pošiljal v tej zadevi, kajti kaj tacega bi jaz nikomur poročati ne mogel, ker sem jaz sam 3. t. m. s pismom na g. glavnega tajnika zrušil vso vzezo z banko „Slavijo“, a ne kakor Vi domnevate, banka z menoj. Zakaj sem to zvezo zrušil, bom v pripravnem času tudi priobčil.

Vam, gospod tajnik, pa priporočam nekoliko več pazljivosti pri izpolnjevanju Vašega urada, t. j. kader bote poročali v Prago o osebah.

V Pragi 13. avgusta 1870.

Franjo Tomšič, tehnik.

Dunajska borza 16. avgustaa.

Enotni drž. dolg v bankovcih	55 fl. 20 kr.
5% metalike z obresti v maji in nov.	— „ — „
Enotni drž. dolg v srebru	64 „ 40 „
1860 drž. posojilo	90 „ — „
Akcije narod. banke	678 „ — „
Kreditne akcije	252 „ — „
London	124 „ 75 „
Srebro	128 „ 50 „
Napol	9 „ 96 „

Cenejšc kakor pravo zlato,

pa lepše in elegantnejše je od prof. Rheina iznajdeni zlahtni metal

Rheinovo zlato,

ktero se edino in samo izdeluje v fabrikah

TRAUGOTT FEITEL-NA

Iz tega novega metala, Rheinovo zlato imenovanega, izdelani kinč nepotreben dela pravi kinč, ker ta novi fabrikat gledé barve in oblike nič ne zaostaja za pravim, pri tem pa velja le $\frac{1}{4}$ del, kar se pri pravem kinči računi samo za njegovo izdelovanje. Še strokovnjake naš kinč lahko moti, tako natanko je ponarejen.

Koravdast kinč, od pravega ne razločljiv, zapestnik in uhani f. 1.50, ovratni kinč f. 1.20, večja rešta koravd f. 3, velik zapestnik z uhani f. 2.50.

Granatov kinč: 1 zapestnik 50 kr., veči 80 kr., uhani 50 kr., veči 80 kr.

Cela garnitura iz Rheinovega zlata, zapestnik, uhani z granatovim ali koravdastim kinčem, ali brez tega za basensko ceno 40 kr.

Najnovejši kinči!

Moderno, lepo, cenó, kakor pravo zlato, nikdar ne otemni, motljivo ponarejeno kamenje, krasena emaille!

Zapestniki, fino po kr.: 40, 60, 80, f. 1.

Uhani, fino po kr.: 50, 80, f. 1.

najfineji po f.: 1.50, 2, 2.50.

Cele garniture, zapestniki in uhani 80 kr., f.: 1.20, 1.60,

najfini, f.: 2, 2.50, 3, 3.50, 4, 5.

Narokvica, fino po kr.: 50, 80, f. 1; najfineji po f.: 1.50,

2, 2, 3.50.

Ogrljaj, najfineji po kr. 90, f. 1.20, 1.50.

Medalijoni, fini po kr. 20, 40, 60; najfineji po kr. 80,

f. 1, 1.50.

Glavniki z Rheinovim zlatom oplatičeni, kr. 80, f. 1, 1.50,

2, 3.

Prstani s ponarejenim zlahtnim kamenjem, kr. 30, 40, 50,

60, 80, f. 1.

Urne verige, krasne, za gospode kratke, kr. 50, 80, f. 1,

1.50, 2.

Urne vrige, take, za gospé, f. 1.90,

„ „ dolge, venecjanskega lica, f. 1.40, 1.80, 2.

Naprane igle za gospode, kr. 20, 40, 60, 80.

Predražene gumbé kr. 10, 15, 20, 30.

Zapestniške gumbé, kr. 20, 30, 40, 60, 80.

Zavratniške gumbé, kr. 5, 10.

Cele garniture gumb, jako fino, elegantno, kr. 50, 80, f. 1.

Malosti za k uri, krasno sestavljeno, kr. 68, 80, f. 1.

Riegerjevi prstani, pravo srebro, emajlirano

in dobro pozlačeno z udolbljenim napisom: „Nedejme

se!“ potem „Sokolski“ prstani, ravno tako z vpisom:

„Na z dar!“ samo f. 1.

13 lot. punc. srebrna urna veriga, v ognji pozlačena, kratka,

3 f. 50 kr., 4 f., dolga f. 6, 7.

13 lotni srebrni medalijoni, v ognji pozlačeni, punsirani,

f. 2.50, 3.

Vedno dušec kinč, iz indijskega zelišča, ki

vedno ohrani svoj naravni kinč in je vsakako neprecen-

ljiv in obče priljubljen. Ako dama z njim stopi v sobo,

napolni jo vso z vonjavo.

Zapestnik 50 kr. do f. 1, 1.20, 1.50.

Uhani, 80 kr. do f. 1, 1.20, 1.50.

Ogrljaj, kr. 60, 80 do f. 1, 1.50, 2, 2.50.

Narokvica, kr. 40, 60, 80 do f. 1, 1.50.

Tudi malo premožen človek lahko je s sreber-

nine! Najlepše, najprikladnejše darilo in vse garanti-

ramo.

Noži in vilice iz kineškega srebra, angleška

klinja 90 kr., žlica 60 kr., žličica 30 kr.

Etui s 6 noži, 6 vilicami in 6 žlicami, iz-

borno, krasno darilo samo f. 12!!

Izključljiva last in zaloga slovanske kupčijske hiše

Traugott-a Feitel-na

na Dunaji, verlängerte Kärntnerstrasse, Nr. 57, Kärntnerring Nr. 2.

Epileptični krč (božjast)

pismeno zdravi specialni zdravnik za božjast doktor O. Killisch v Berlinu,

zdaj: Louisenstrasse 45. — Ozdravil jih je že nad sto.

(33)